

LANGUAGE AND CULTURE: THE METAMORPHOSIS OF REALITY INTO TEXTS

Biro E. Valentin Dragoș
PhD. student, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași

Abstract: The dynamics of reality impose the dynamics of language and culture, just as language and culture, both individual, but in relation of interdependence with the cultural and linguistic context, change the perception of reality.

The entire structure depends on the spoken language, because only this real language can fulfill the purpose of mirroring the entire cultural construct through which the reference to reality is achieved. The transition from the spoken language to its sedimentation in texts, later in written texts, implies a fixation in a form that cannot be changed, so that the text becomes the bearer of a frozen linguistic form, a synchronous manifestation that reveals, as a consequence, a certain cultural context, and not another, a certain perception of reality, not another. It is not to be understood from here that the image of reality reflected in texts is reality itself, because reality manifests diachronically, in direct relation with a certain cultural context, and is revealed, as far as possible, by the real language, spoken, therefore subjected equally to the innovative and conservative tendencies.

If, therefore, speaking always refers to certain circumstances in a particular case placed in a concrete space and time, texts, particularly those written and especially those of literature, relate to a context different from reality, a universe of the discourse that is, however, through the language used, tributary to the concrete reality.

The text thus becomes a representation of reality, but not as something that can happen, but in the sense of something that is likely to happen. Reality is not copied and translated ad litteram into texts, but is perceived through the senses, filtered through thought and recreated, through language, into different texts and contexts.

Keywords: Language, culture, interdependence, reality, text.

1. Realitate.

Realitatea reprezintă ansamblul funcțional cel mai complex, ce generează, cuprinde și guvernează existența și parcursul a tot ceea ce s-a aflat, se află și se va afla într-o formă sau alta¹. *Existența* reprezintă astfel o caracteristică a realității, căci ceea ce este *real* (în percepția comună) devine sinonim cu ceea ce *există*. Totuși, alături de *existență*, realitatea se caracterizează și prin *adaptare*, un proces continuu a cărui primă funcție este de a răspunde caracterului dinamic al realității.

Condiția *existenței* este însă echilibrul stabil. Tendința și activitatea de obținere și de păstrare a stabilității acționează fără sincope la nivelul realității și implică ajustări structural – funcționale diferențiate ale părților componente ale întregului, cu consecințe asupra acestuia din urmă. Această stabilitate se referă la situația în care componentele realității au depășit etapele de obținere a echilibrului și se află în situația în care funcționează eficient și la adăpost de eventuale tensiuni care să le repună în situația de a-și căuta echilibrul. Într-o astfel de stare, energiile sistemului nu mai sunt orientate către căutarea modalităților de dobândire a stabilității, ci spre a profita de echilibrul tocmai dobândit, ceea ce determină, paradoxal,

¹ Asupra acestui aspect, a se vedea și Biro, Valentin Dragoș, *On the role of names and attributes in the construction of subjective perception of a lastingly dynamic reality*, JRLS 19, 2019.

afectarea chiar a echilibrului în sine, acesta devenind o permanentă tendință – aspirație către ideal, o etapă premergătoare a dezechilibrului, și nu o caracteristică exclusivă a realității. Realitatea este astfel în mod constant lipsită de caracteristica staticului, deși se află în permanență în căutarea ei².

În încercarea de a cunoaște realitatea, omul analizează, cercetează, compară sau supune atenției, la modul general³, ceea ce *există*, deci o stare care, pe lângă faptul că este efemeră, fiind, așa cum am arătat anterior, doar o etapă, nici nu poate fi sinonimă realității, câtă vreme exclude caracteristica esențială a *adaptării*. Se definește astfel, prin *realitate*, un decupaj, un aspect cognoscibil și accesibil prin limbă al ansamblului succesiv și perpetuu existență–adaptare ce se manifestă într-un punct stabil din punct de vedere temporal și spațial.

2. Limbă.

Acest decupaj, căruia i se asociază restrictiv noțiunea de „realitate”, este descris prin limbă, adică prin relația simbiotică dintre semnificat și semnificant. Semnul lingvistic se află orientat în același timp către realitatea care se dorește a fi percepută și descrisă (în cadrul raportului limbă – gândire) și către sistemul semiotic al limbii din care face parte (în cadrul raportului limbă – societate). Utilizatorul percepe ambele orientări în propria conștiință în procesul de emisie și receptare, adică de utilizare continuă și nemijlocită a limbii. Relația dintre semnificat și semnificant presupune în realizarea ei concretă intersectarea axei relațiilor sintagmatiche cu cea a relațiilor paradigmatiche. Intersectarea celor două axe reflectă raporturile strânse dintre sistem și structură, pe de o parte, și între limbă și vorbire în actul lingvistic real, în cadrul căruia se realizează procesul de semnificare, pe de altă parte. În planul paradigmatic, semnele sunt investite cu o valoare virtuală în orientarea procesului de semnificare, în funcție de clasele și categoriile de semne în care se află grupate; în planul sintagmatic, varietatea virtuală este înlocuită de o alegere concretă. Semnificația semnului este astfel o rezultantă a influenței semnelor vecine și a influenței semnelor care ar fi putut sau nu să apară în locul celui prezent⁴. Astfel, limba este supusă unui proces de dublă definire: pe de o parte, prin atributul sistemului de realitate statică, datorată inerției la schimbare, și, pe de altă parte, prin caracterul de permanentă producere de acte de limbaj, prin vorbire.

Rezultă un caracter profund dinamic al limbii, dinamică existentă în limba reală, vorbită, uneori sedimentată în texte, manifestat fără întreruperi de la începuturile limbajului și până în prezent. Dinamica limbii înseamnă, în principiu, schimbare. Limba care nu se schimbă este limba abstractă, care nu se află sub influența factorilor externi menționați anterior; limba reală, în existența ei concretă, se află într-un permanent proces de schimbare, căci nu poate fi izolată de influența nici a factorilor externi, nici interni, adică tot ceea ce se constituie în istoricitate și libertatea de expresie a vorbitorilor dintr-o comunitate lingvistică.

Pe de altă parte, faptele sociale nu sunt exterioare indivizilor, ci sunt interindividuale, adică sunt individuale doar în măsura în care sunt *împreună cu alții*. Limba mai presus de toate celelalte fapte sociale nu îi este străină (cu sensul de exterioară) individului, nu îi este impusă, ci se realizează cu ajutorul individului prin participare, care o recunoaște ca fiind a sa

² În legătură cu acest aspect, a se vedea Joanna Gavins, *Text World Theory – An introduction*.

³ Asupra acestui aspect, a se vedea și Biro, Valentin Dragoș, *Dynamics in language*, în *Revista Diacronia*, Nr. 9, 2019.

⁴ În *Language and Linguistics*, R.L.Trask și Peter Stockwell rețin în acest sens: „Every language typically has a distinct word to denote every object, activity and concept its speakers want to talk about.” și, în continuare: „In practice, the particular sequence of sounds selected in a given language is completely arbitrary: anything will do, so long as speakers agree about it.”

în egală măsură în care el recunoaște că este și a altora⁵. Prin urmare, schimbarea nu este nici a individului vorbitor, dar nici nu îi este străină. Schimbarea se realizează cu individul, fără însă ca acesta să își propună să schimbe ceva. Limba înseamnă pentru un individ sistemul utilizat astfel încât să vorbească la fel ca ceilalți, ca parte a unei comunități lingvistice, act de vorbire ce utilizează modalități și reproduce modele anterioare pe care le-a găsit în comunitatea lingvistică din care face parte. Mecanismele dinamicii implică așadar actul de vorbire, de utilizare reală a limbii; limba se schimbă pentru că este o activitate creatoare, în care vorbitorul își formulează mesajul cu ajutorul unor tehnici anterioare depozitate în știința sa lingvistică, astfel încât el utilizează limba pe care a deprins-o pentru a-și manifesta libertatea de expresie în planul relațiilor sintagmatice⁶.

Limba constituie așadar principala modalitate prin care omul se raportează la realitate, prin care cunoaște, atât cât este posibil, realitatea și, într-o anumită măsură, prin care modelează această realitate, filtrând-o și prelucrând-o. Oamenii se raportează la mediul în care trăiesc în cel puțin două moduri fundamentale, perceptiv și cognitiv (mental). Stimulii din mediu sunt percepuți, însă realitatea este și filtrată, și prelucrată, gândirea operează cu noțiuni și semnificații care nu au în mod necesar și obligatoriu proprietatea existenței. Mai mult, gândirea poate să construiască și să opereze cu semnificații care nu au și nu au avut niciodată referent în realitatea existentă⁷. Semnificațiile sunt construite așadar pe baza interacțiunii sociale, se păstrează și se transmit prin limbă. Cuvântul denumeste, iar calitatea sa denotativă sau conotativă se află în relație cu capacitatea, construită social și cizelată individual (prin limbă, gândirea face un efort către adecvarea la cerințele sociale⁸), de a coda și decoda semnificațiile sale.

3. Cultură.

Sub imperiul influențelor interne (modificări în propria percepție, evoluția, calibrări ale contextului în funcție de realitățile istorice, economice, sociale, lingvistice, gradul general și individual de educație) și externe (interacțiunea cu alte culturi de pe poziție dominantă sau dominantă), existența culturală se caracterizează prin continuitate, în situația preponderenței formelor tradiționale, și discontinuitate, în situația aculturației⁹, ambele generând dinamica în cultură. În funcție de autoritatea culturii care adoptă și de gradul de rezistență sau de disponibilitate al culturii care este adoptată, profunzimea și aria de răspândire a modificărilor survenite sunt diferite. Cultura care adoptă va extrage și va asimila într-o mai mică sau mai mare măsură particularitățile culturii adoptate, în funcție de o serie amplă de factori obiectivi și subiectivi (deprinderea de a asimila, autoritatea manifestată, compatibilitatea structurilor,

⁵ E. Coșeriu, apelând, la rândul său, la Dewey și Heidegger, afirmă: „Prin comunicare, ceva se convertește în ceva comun; mai exact spus, comunicarea există pentru că cei care vorbesc au deja ceva în comun, care se manifestă în vorbirea unuia cu celălalt.”

⁶ Așa cum se întâmplă, de exemplu, în cazul miturilor, care nu au o realitate existențială la care să se refere, dar cărora le sunt asociate semnificații determinate cultural pe baza unor analogii sau reproduceri mimetice ale unei realități existente și percepute subiectiv. Similar este și cazul structurilor epice complexe precum epopeea.

⁷ A se vedea, pentru aceasta, A. Gafton, E. Gafton, *Puterea imaginii, dominația conceptului, forța cuvântului*. Se afirmă: „Datorită relației sale cu simțurile și cogitația, limbajul este un factor de influență în dezvoltarea mentalității umane și capacitatea de comunicare pe care o dezvoltă și o susține îl transformă într-un agent social decisiv. Limbajul este în esență un instrument, dar cu tendința sa naturală spre autonomie tinde să dobândească și caracterul unui organ; vine, pe de o parte, să comunice rezultatele gândirii și procesului cognitiv, iar pe de altă parte să devină o forță centripetală. La rândul său, gândirea are capacitatea de a impune - prin limbă - rezultatele propriilor procese, indiferent de rezultatele transmise de realitate - prin simțuri.”

⁸ A se vedea în acest sens și Biro, Valentin Dragoș, *Cultural continuity through names and attributes: a brief theoretical approach*, în JRLS nr. 18, 2019.

⁹ Discontinuitatea poate exista astfel doar în teorie, căci cultura, manifestată preponderent prin limbă și depozitată în texte, spuse sau scrise, dezvoltând mituri și conținând credințe, se caracterizează prin istoricitate.

stabilitate, mărimea grupului social, contextul social, politic, economic etc.); tot astfel, cultura care este adoptată va furniza mai multe sau mai puține elemente culturii care adoptă, în funcție de o serie de factori specifici (rezistența la schimbare, autoritatea proprie manifestată, condițiile istorice în care se produce schimbul, mărimea grupului cultural, gradul de educație, conștiința apartenenței la o anumită cultură etc.). Astfel, cultura care este adoptată nu își încetează practic existența, ci continuă în interiorul noii culturi, într-o formă modificată, diluată, dar cu rol activ în schimbările care au loc în interiorul culturii care adoptă. Discontinuitatea, văzută ca o ruptură, ca o dispariție totală a unei forme culturale, deci opusul continuității, este greu de imaginat, de argumentat și de demonstrat în aceste condiții, căci vechiul construct cultural, deși, poate, nu mai există în sine, a produs deja schimbări și se află depozitat în structurile mentale culturale care își continuă existența¹⁰ prin limbă (nume, atribute etc.) și gândire.

Omul este o ființă hermeneutică¹¹. În exercițiul tendinței sale de a supraviețui, el își caută, prin percepții, reflecție și acțiune, căile și instrumentele de acces la realitate. Interacționând cu realitatea, cu mediul și cu sine, omul și-a educat percepțiile și gândirea prin intermediul limbii și a creat mijloace și instrumente, valori și scopuri. Ca atare, în procesul de raportare la realitatea pe care dorește să o surprindă prin limbă, omul denumeste și, prin aceasta, edifică un construct mintal, prin numire (cuvântul, conceptul sau gestul sunt în măsură să genereze realitatea sau efecte ale prezenței și manifestării acesteia, să o determine), redenumire (o continuă ajustare a numelui la o realitate reconsiderată), interdicție (relația dintre forța demiurgică a cuvântului și temerile omului concretizate sub forma tabu-ului lingvistic) și / sau eufemism (omul a căutat căi de a numi realitatea periculoasă, fără a încălca interdicțiile, adică fără a provoca astfel efectele imprevizibile și nedorite ale manifestării acelei realități).

În aceeași paradigmă se situează și poreclele ori atributele.

Poreclele vin a adăuga trăsături numelui insuficient de elocvent în această privință. Porecla, fiind ulterioară numelui, este acordată ca urmare a existenței unui eveniment major ce devine, prin importanța cu care este perceput la nivel social, definitiv pentru întreaga existență a individului. Cel puțin două aspecte trebuie reținute în legătură cu porecle și rolul acestora. În primul rând, ele sunt dobândite, câștigate, fiind atribuite cu scopul de a fixa în memoria colectivității fapta, gestul sau cuvântul ce merită să fie protejate de uitare. Astfel, în al doilea rând, porecla se adaugă numelui, pentru a le pune pe cele două în relație directă, sau, mai rar, înlocuiește numele, caz în care identitatea individuală este ștearsă de importanța evenimentului care a generat-o¹².

Atributul¹³ este o caracteristică a realității care este numită. Nivelul obiectual al organizării limbajului a presupus operarea cu atributele într-o paradigmă obiectuală, acestea fiind considerate caracteristici ale obiectelor. Între cele două, obiecte și atribute, există o relație de interdependență, astfel încât atributele obiectelor numite sunt gândite ca realități independente de acestea și, în același timp, obiectele nu au sens în afara atributelor prin care ele sunt definite și percepute. În consecință, obiectele sunt de fapt complexe de atribute, iar legătura dintre obiecte și atribute este obligatorie. Realitatea poate fi privită, percepută și gândită din perspectiva unui număr uriaș de atribute. De regulă, atunci când este utilizat

¹⁰ La Gafton, Alexandru, *Numele în Biblie*, 2005.

¹¹ Un bun exemplu în acest sens este cel al eroilor Horațius Cocles (Chiorul) și Mucius Scaevola (Ciungul) în interpretarea lui Georges Dumézil.

¹² Mă voi referi aici la atribute acordate, deci utilizate și acceptate cu semnificația lor într-un context social și cultural specific, astfel încât voi apela la clasificarea de ordin sociologic din lucrarea lui A. Bulai.

¹³ În legătură cu acest aspect, a se vedea și Karl Bühler, *Theory of Language – The representational function of language*.

numele de *atribut*, se face referire la atributele fizice, la culoare, masă, greutate etc. Orice caracteristică a realității reprezintă însă un atribut¹⁴. Mișcarea reprezintă și ea un atribut al obiectului, la fel ca forma, masa ori culoarea. La fel cum timpul, la rândul său, este și el un atribut al obiectelor. Obiect este prin urmare orice decupaj din realitate care este construit și este identificabil printr-o mulțime de atribute. În categoria obiectelor sunt incluși deci și oamenii, orice tip de entitate din lumea fizică, dar și din lumea socială, cum sunt, de exemplu, instituțiile sociale. Practic, poate fi obiect orice din realitatea existentă sau inexistentă care poate fi perceput, reprezentat sau gândit obiectual prin paradigma atributelor¹⁵.

4. Limba – fundament și reflecție a culturii.

Am văzut deja că în plan paradigmatic, limba se definește ca un sistem ce se folosește de o varietate virtuală de semne aflate în relație, pentru ca, în plan sintagmatic, semnele constituite în sistem să capete semnificație concretă prin alegerea liberă, voită, conștientă a vorbitorilor, alegere fundamentată pe interacțiunea anterioară cu membrii unei comunități lingvistice. Raportat la existența celor două planuri, devine imposibilă perceperea limbii ca fiind o realitate sieși suficientă, statică și indiferentă față de realitatea extralingvistică.

Deciziile pe care le ia vorbitorul față de utilizarea limbii sunt determinate de contextul cultural în care se manifestă, între cele două (limba și cultura) manifestându-se o relație de interdependență în diacronie: limba, privită ca intersecție a axei paradigmatică cu cea sintagmatică, este condiționată de contextul cultural specific, în timp ce cultura se realizează, se transmite și capătă istoricitate preponderent prin limbă.

Mecanismul care determină și direcționează procesul de luare a deciziilor sunt de o complexitate generată de complexitatea organului care ia deciziile, creierul, și de conexiunile pe care acesta le realizează în luarea acestor decizii. La baza acestui mecanism de luare a unei decizii într-un sens sau altul stă presupunerea (a nu se confunda cu intuiția, care este pur întâmplătoare, în timp ce presupunerea reprezintă un mecanism mental ce are la bază date existente la un moment dat și cu care creierul operează apelând astfel, inițial, la certitudini și, ulterior, la analogii): creierul doar presupune că o alegere este mai bună decât alta, căci omul trăiește în prezent, deci decizia aparține prezentului, dar va produce efecte în viitor. Raportul cauză – efect se schimbă în permanență, cu fiecare decizie luată: trecutul reprezintă cauza, iar nevoia de a lua o decizie reprezintă efectul, pentru ca, ulterior, decizia să devină cauza, iar viitorul devine efect al fiecărei decizii din prezent. O decizie din punct de vedere lingvistic

---

¹⁴ Sunt identificabile următoarele categorii de atribute: *de acțiune* (primele atribute de acțiune însoțeau acțiunile pe care le desemnau, în sensul că erau utilizate în timpul acțiunii, și de aici posibilitatea de a statua și menține semnificațiile respective), *fizice* (realitatea existentă este alcătuită preponderent din astfel de atribute, căci obiectele numite sunt descrise, analizate și măsurate prioritar prin atributele lor fizice), *de stare* (se referă în primul rând la statutul de prezență, existență, într-un cadru social al unei realități), *temporale* (prin natura ei, realitatea inexistentă a permis apariția acestor atribute, care permit să se vorbească despre un obiect care a existat, sau despre o acțiune trecută ori despre obiecte sau acțiuni viitoare), *relaționale* (au asigurat premisa gândirii cauzale, pentru că ele presupuneau asociații între obiecte sau între obiecte și acțiuni ori stări, nefiind totuși vorba despre cauze, ci de simple tipuri de relații sau raporturi pe care obiectele le pot avea uneori sau ar trebui să le aibă), *cauzale* (au determinat apariția unui nou model al lumii, unul în care unele obiecte, acțiuni ori stări sunt cauzate de alte obiecte, acțiuni sau stări; altfel spus, un obiect poate fi cauză sau efect în raport cu un alt obiect), *afective* (au referent la nivelul afectivității, oamenii exprimându-și afectivitatea în cadrul interacțiunilor sociale; prin acestea a fost posibilă antropomorfizarea lumii, ceea ce a presupus un sistem de gândire al universului non-uman după caracteristicile celui uman și s-a ajuns astfel la proiecția unor atribute afective asupra unor entități non-umane), *sociale* (rolurile sociale, normele, calitățile sociale ale indivizilor, precum curajul, cinstea, înțelepciunea sau puterea), *teoretice* (această categorie se referă la atributele construite voluntar în cadrul modelării matematice și conceptuale ca parte a construcției obiectelor teoretice; matematica, filosofia sau științele sunt cele care operează prioritar cu asemenea atribute).

¹⁵ Apud Erich Auerbach, *Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature*.

aparține prezentului, dar are la bază fapte de limbă sau cultura lingvistică, ambele anterioare, aparținând individului, dar aflate sub incidența contextului cultural, iar decizia individuală determină efecte (în funcție de o serie întreagă de factori interni și externi) la nivelul comunității din care individul face parte.

Mai mult, omul nu doar presupune, ci construiește structuri mentale ce stau la baza presupunerilor, căci creierul, mai presus de voința individuală, interoghează în permanență (și, astfel, caută răspunsuri în ceea ce știe deja, adică în cultura proprie) și interpretează diferite contexte (culturale, lingvistice) folosind singurul instrument pe care îl are la dispoziție: cunoașterea oferită de limbă.

Vorbitorul utilizează un anume cuvânt sau altul dacă el presupune că servește mai bine scopului ultim, respectiv transmiterea unui mesaj în cadrul procesului de comunicare. Decizia este luată la nivel cultural, căci experiențele individuale anterioare de relaționare lingvistică cu grupul au arătat dacă un cuvânt sau o formă emise sunt mai bine receptate de către ceilalți sau mai puțin. Dar preemțiunea unui cuvânt în fața altuia, sau a unei forme, nu poate fi considerată o certitudine ante sau în momentul luării deciziei, pentru că decizia devine cauză pentru efectul asociat doar în momentul în care se transformă în realitate concretă: prezentului îi este asociată doar presupunerea, în funcție de gradul de cunoaștere, de reacțiile precedente ale celorlalți, de modul în care individul s-a raportat și se raportează la societate.

Motivația pentru căutarea în permanență a unei decizii valide (în sensul de decizie validată social) este recompensa: conștiința apartenenței la grup și acceptarea de către grup reprezintă recompensa pe care creierul o caută pentru a lua o anumită decizie sau alta din punct de vedere lingvistic sau cultural, pentru a se poziționa pozitiv față de anumite aspecte culturale sau pentru a le nega, în totalitate ori parțial, pentru a utiliza anumite cuvinte sau altele. Dacă presupune că va fi recompensat (în cazul de față, recompensa este dată de gradul de integrare culturală sau lingvistică într-un grup: să îi înțeleagă pe ceilalți și să se facă înțeles), atunci creierul va lua o anumită decizie în baza respectivei presupuneri.

Deciziile, alegerile individuale ale vorbitorului pe axa sintagmatică, validate atât de știința lingvistică individuală, cât și de cultura lingvistică a grupului, sunt în egală măsură impuneri pe axa paradigmatică, căci ambele modalități de validare (a individului însuși în relația cu societatea și a societății în raport cu individul) apelează la ceea ce s-a spus deja, astfel încât presupunerea inițială devine certitudine (pe care o conștientizează mai mult sau mai puțin) pentru individul vorbitor ce interacționează lingvistic și cultural cu societatea a cărei parte este.

Astfel, limba reprezintă în egală măsură și fundament al culturii, și reflecție a sa, câtă vreme relația de dependență funcționează în ambele sensuri: cultura se transmite prin limbă (și valorifică în acest sens capacitatea de denotație și de conotație a cuvintelor), dar și modifică limba prin contextul cultural raportat la care individul vorbitor ia anumite decizii, face anumite alegeri, deci dă curs libertăților oferite de limbă, cu respectarea constrângerilor sistemice.

5. Mimesis.

Cum afirmam anterior, în încercarea de a cunoaște realitatea, omul analizează ceea ce există, mai exact un decupaj ce este descris prin instrumentele pe care limba le pune la dispoziție utilizatorului. Limba constituie principala modalitate prin care omul se raportează la realitate (direcționat fiind de impunerile sociale sau lingvistice și de posibilitățile individuale lingvistice și culturale), prin care cunoaște, atât cât este posibil, realitatea filtrată și prelucrată prin apanajul gândirii: ca atare, în procesul de raportare la realitatea pe care dorește să o surprindă prin limbă, omul denumeste și, prin aceasta, edifică un construct mintal prin atribuirea de nume, porecle ori atribute.

Realitatea nu este exterioară indivizilor, ci este interindividuală, în sensul în care este individuală doar împreună cu alții. Se întâmplă aceasta pentru că limba mai presus de toate celelalte fapte sociale nu îi sunt străină (cu sensul de exterioară) individului, nu îi este impusă, ci se realizează cu ajutorul individului prin participare, care o recunoaște ca fiind a sa în egală măsură în care el recunoaște că este și a altora, astfel încât realitatea denumită prin limbă este și a unuia, dar și a celorlalți.

Nu trebuie să se uite însă faptul că relația dintre semnificat și semnificant presupune în realizarea ei concretă intersectarea axei relațiilor sintagmatice cu cea a relațiilor paradigmatică. Intersectarea celor două axe reflectă raporturile strânse dintre sistem și structură, pe de o parte, și între limbă și vorbire în actul lingvistic real, în cadrul căruia se realizează procesul de semnificare, pe de altă parte: rezultă un caracter profund dinamic al limbii, dinamică existentă în limba reală, vorbită. Mecanismele dinamicii implică așadar actul de vorbire, de utilizare reală a limbii; limba se schimbă pentru că este o activitate creatoare, în care vorbitorul își formulează mesajul cu ajutorul unor tehnici anterioare depozitate în știința sa lingvistică, astfel încât el utilizează limba pe care a deprins-o pentru a și manifesta libertatea de expresie în planul relațiilor sintagmatice.

Rezultă din cele prezentate că dinamica realității impune dinamica limbii și a culturii, tot astfel cum limba și cultura, ambele individuale, dar aflate în relație de interdependență cu contextul cultural și lingvistic, modifică percepția realității. Întregul eșafodaj depinde de limba vorbită, căci numai aceasta își poate îndeplini menirea de a oglindi întregul construct cultural prin care se realizează raportarea la realitate. Trecerea de la limba vorbită la sedimentarea acesteia în texte, ulterior în texte scrise, presupune o fixare într-o formă ce nu se mai poate schimba, astfel încât textul devine purtătorul unei forme lingvistice înghețate, o manifestare sincronică ce dezvăluie, pe cale de consecință, un anumit context cultural, și nu altul, o anumită percepție a realității, și nu alta. A nu se înțelege de aici că imaginea realității reflectată în texte este realitatea însăși, căci aceasta se manifestă diacronic, în relație directă cu un anumit context cultural și este dezvăluită, pe cât posibil, de limba reală, vorbită, deci supusă în egală măsură tendințelor inovatoare și conservatoare. Dacă, așadar, vorbirea se referă întotdeauna la anumite circumstanțe, la o anumită situație poziționată concret în spațiu și în timp, textele, în special cele scrise și mai cu seamă cele aparținând literaturii, se raportează la un context diferit de realitate, un *univers al discursului* (în accepțiunea lui Eugen Coșeriu) care este totuși, prin limba utilizată, tributatar realității concrete.

Textul devine astfel o reprezentare a realității, dar nu în sensul pe care Aristotel îl conferea termenului, de lucru *ce se poate întâmpla*, ci în sensul de lucru *ce este verosimil a se întâmpla*. Realitatea nu este copiată și transpusă *ad literam* în texte¹⁶, ci este percepută prin simțuri, filtrată prin gândire și recreată, prin limbă, în contexte diferite.

Se realizează în acest fel un *efect de real*, în sensul în care realitatea concretă îndeplinește pentru text doar rolul de referent, însemnând aceasta că realitatea nu este transpusă, copiată în text, ci devine o *iluzie referențială*. Cât timp textul prezintă o realitate coerentă, ce capătă sens prin raportare la realitatea referențială, se îndeplinește criteriul veridicității. Astfel, se stabilește o diferențiere între realitatea concretă (cu rol de referent față de text) și realitatea veridică și coerentă (pe care o conține textul): ambele depind însă în egală măsură de limbă și de capacitatea unică a acesteia de a descrie realitatea, oricare ar fi ea. Diferențierea determină¹⁷ și opoziția dintre reprezentare ca obiect (cu rol de referent: istoria, cultura, societatea, economicul etc.) și reprezentare ca instrument cu care operează creatorul oricărui tip de text (rezultând de aici faptul că orice text, indiferent de specificul său literar sau

¹⁶ Apud Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*.

¹⁷ Gilbert Durand, *The Anthropological Structures of the Imaginary*. Translated by Margaret Sankey and Judith Hatten. Brisbane: Boombana Publications, 1999, p. 27.

non-literar intră în sfera creației literare câtă vreme este spațiul de manifestare subiectivă a unei realități veridice și coerente).

BIBLIOGRAPHY

- Auerbach, Erich, *Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature*, Princeton University Press, 2013.
- Biro, Valentin Dragoș, *Dynamics in language*. Furnizat de www.diacronia.ro, CROSSREF doi: 10.17684/i9A134en., 2019.
- Biro, Valentin Dragoș, *On the role of names and attributes in the construction of subjective perception of a lastingly dynamic reality*, JRLS 19, 2019.
- Bühler, Karl, *Theory of Language – The representational function of language*, John Benjamins Publishing Company USA, 2011.
- Bulai, Alfred, *Fundamentele sociale ale cunoașterii*, Editura Trei, București, 2017.
- Coșeriu, Eugen, *Sincronie, diacronie și istorie*, Editura Enciclopedică, București, 1997.
- Dumezil, Georges, *Mit și epopee*, Editura Științifică, București, 1993.
- Gafton, Alexandru, *Numele în Biblie*, în „*Analele științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași*, Seria III. Lingvistică, 165-179, 2005.
- Gafton, Alexandru, Gafton, Emanuel. *Reality, Science, Method*, în *GIDNI IV*, 2016.
- Gafton, Alexandru, Gafton, Emanuel. *Puterea imaginii, dominația conceptului, forța cuvântului*, în *GIDNI II*, 2015.
- Gavins, Joanna, *Text World Theory – An introduction*, Edinburgh University Press, 2007.
- Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.
- Trask, R.L., Stockwell, Peter, *Language and Linguistics*, ediția a doua, Routledge USA, 2007.